

การย้ายถิ่นที่มีความเสี่ยง

เสี่ยงจากแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน

ประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร

ประเทศกัมพูชา

การย้ายถิ่นที่มีความเสี่ยง

เสี่ยงจากแรงงานข้ามชาติชาวแกมพูชาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน

ภาพโดย Nicola Streeten
จัดพิมพ์โดย มหาวิทยาลัยซัสเซ็กซ์ สหราชอาณาจักร
พิมพ์ครั้งแรก เดือนกรกฎาคม 2559

เนื้อหาทั้งหมดของฉบับนี้อยู่ภายใต้ ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยซัสเซ็กซ์และผู้วาดภาพการ์ตูน ไม่อนุญาตให้จัดพิมพ์เพิ่มเติมเพื่อจำหน่าย การพิมพ์เพิ่มเติมเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ต้องขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยซัสเซ็กซ์และคุณ Nicola Streeten ก่อน

เอกสารฉบับนี้ถูกตีพิมพ์และเผยแพร่ภายใต้โครงการ การย้ายถิ่นออกจากความยากจน (the Migrating out of Poverty) ซึ่งได้รับเงินทุนจากกรมพัฒนาระหว่างประเทศ รัฐบาลสหราชอาณาจักร หรือ DFID (Department for International Development, UK) ซึ่งให้การสนับสนุนด้านนโยบาย โครงการแผนงาน ที่มีส่วนผลักดันและส่งเสริมการลดปัญหาความยากจนทั่วโลก และการให้เงินทุนเพื่อศึกษางานชิ้นนี้ ก็เป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายหลักที่วางไว้ อย่างไรก็ตาม มุมมองและการแสดงความเห็นจากงานชิ้นนี้ไม่ได้สะท้อนนโยบายรัฐบาลสหราชอาณาจักรแต่อย่างใด

ISBN: 978-0-904760-01-9

@migrationrpc

/migratingoutofpoverty

migratingoutofpoverty.blogspot.co.uk

US
UNIVERSITY
OF SUSSEX

Migrating out of Poverty
RESEARCH PROGRAMME CONSORTIUM

UKAID
from the British people

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณแรงงานข้ามชาติรวมถึงครอบครัวของทุกคนที่สละเวลาในการแบ่งปันประสบการณ์การย้ายถิ่นและการทำงานในประเทศไทย ชื่อจริงของทุกคน จะไม่ปรากฏอยู่ในเอกสาร เพื่อเป็นการรักษาความเป็นส่วนตัวของทุกคน และโครงการขอขอบคุณผู้สัมภาษณ์ คุณ Chep Mali Bopha คุณ Il Oeur และคุณ Sochanny Hak ที่ช่วยทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์บอกเล่าเรื่องราวได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ขอขอบคุณ คุณ Alan Winters คุณ Allison Baldasare คุณ DorteThorsen คุณ Julie Litchfield คุณ Priya Deshingkar และ คุณ Sochanny Hak สำหรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และอ่านทวนก่อนที่จะตีพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือการ์ตูนฉบับนี้

ประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร

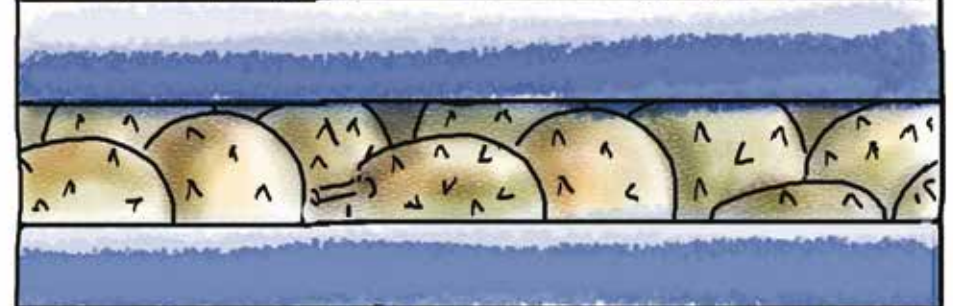
ประเทศกัมพูชา

ยินดีต้อนรับสู่ประเทศไทย

เปิดประตู

1

ไปได้

2

เรามาดูกันแล้วคะแม่
เต็กร เป็นยังไงบ้างคะ

ดีแล้วจะได้หายห่วง ! เต็กร
นอนหลับแล้ว ... แล้วเจอฟีเค้า
รียัง

เจอแล้วคะ พักกันอยู่ที่ห้องฟี
ลูกฟีลูกน้องก็เจอแล้ว
พักอยู่ด้วยกัน
หนูคิดถึงลูกจัง

โล ไม่เคยโทรหาแม่เลย !
แล้วหนูจะเริ่มงานเมื่อไหร่
ไม่ต้องห่วงเต็กรนะ
แม่จะดูแลให้เองลูก

พวกหนูจะเริ่มงานพรุ่งนี้
แล้วหนูจะส่งเงินไปให้เป็น
ค่านมลูก...ตอนที่ได
ค่าแรงแล้ว

ตอนนี้แม่ยังมีเงินเหลืออยู่บ้าง
รอหนูส่งมาให้ ดูแลตัวเอง อย่าทำเรื่อง
เดือดร้อนนะ ตั้งใจทำงานแล้วอยู่กับ
ฟีเค้านะลูก

นี่เป็นไซต์ก่อสร้างใหม่ของฟี
หวังว่าเจ้านายจะดี
ที่ไซต์เก่าเจ้านายใจดีมาก

โล...แล้วหนูจะรู้ได้ยังไงว่า
ต้องทำอะไรบ้าง

เธอทาสีกำแพง ไม่ยากหรอก
ทำไป ทำตามคนงานข้างๆนั้นละ

น้องๆ ทำงานอาภิตย์แรกเป็นไงบ้าง ชอบไหม

ก็ดีค่ะ ทำงานจน
มือพองหมดเลย
แต่เราชอบที่นี้ะ
เพราะมีน้ำและไฟ
ตลอด 24 ชั่วโมง

...มีหม้อหุงข้าวไฟฟ้าด้วย ดีกว่าบ้านรามากๆ
ที่บ้านเรา ต้องขนฟืน จุดไฟ ขนน้ำมาจากบ่อเพื่อจะหุงข้าว

ก็ใช่ะ ชีวิตที่นี่ดี แต่พี่คิดถึงหมู่บ้านเรา
...ถ้าเนั้น แม่โทรมา รับโทรศัพท์ให้พี่ด้วย

แม่คะ

ทำไมโลไม่รับโทรศัพท์แม่ล่ะ พี่เค็ร้องของพี่เค้า
ไม่ใช่เธอ สเรนมผงของลูกบาบาทหมดแล้วนะ
ส่งเงินมาให้แม่ได้มั๊ย

หนูยังไม่ได้ค่าแรงเลยคะ
โลบอกว่ นายจ้างคนก่อนจ่ายทุกอาภิตย์
แต่นายคนใหม่จ่ายค่าจ้างรายเดือน

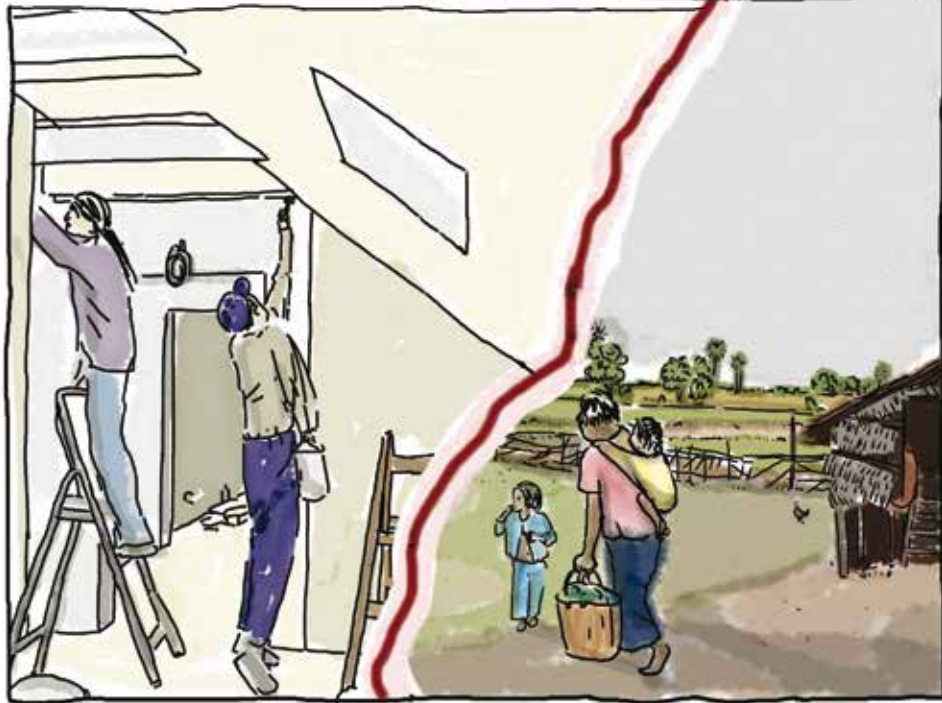
แม่อังพอมีเงินจากที่ขายของ
ในตลาดบ้าง
แต่ก็จะมีใช้ได้อีกไม่นานนะสิ

สงสัยคงต้องให้หลาน
กินน้ำข้าวไปก่อนแล้วละ
มันถูกกว่ากันเยอะ

โล ฉันอยากทำได้จริงๆ อยากมีชีวิตดีๆ!
เฟืองกับแฟนเค้าช่วยกันทำงานแค่สองปี
เก็บตังค์ไว้หนี้ได้จนหมด แล้วก็ยังมีเงินเหลือ
ไปสร้างบ้านที่หมู่บ้านด้วย

มันก็ใช่...แต่เจ้านายของเค้าสองคนนะดีกว่าเจ้านายเรานะ
ดูแลลูกน้องแล้วก็ช่วยไม่ให้ถูกตำราวจจับด้วย

6 สัปดาห์ต่อมา ที่ตลาดหมู่บ้านกัมพูชา

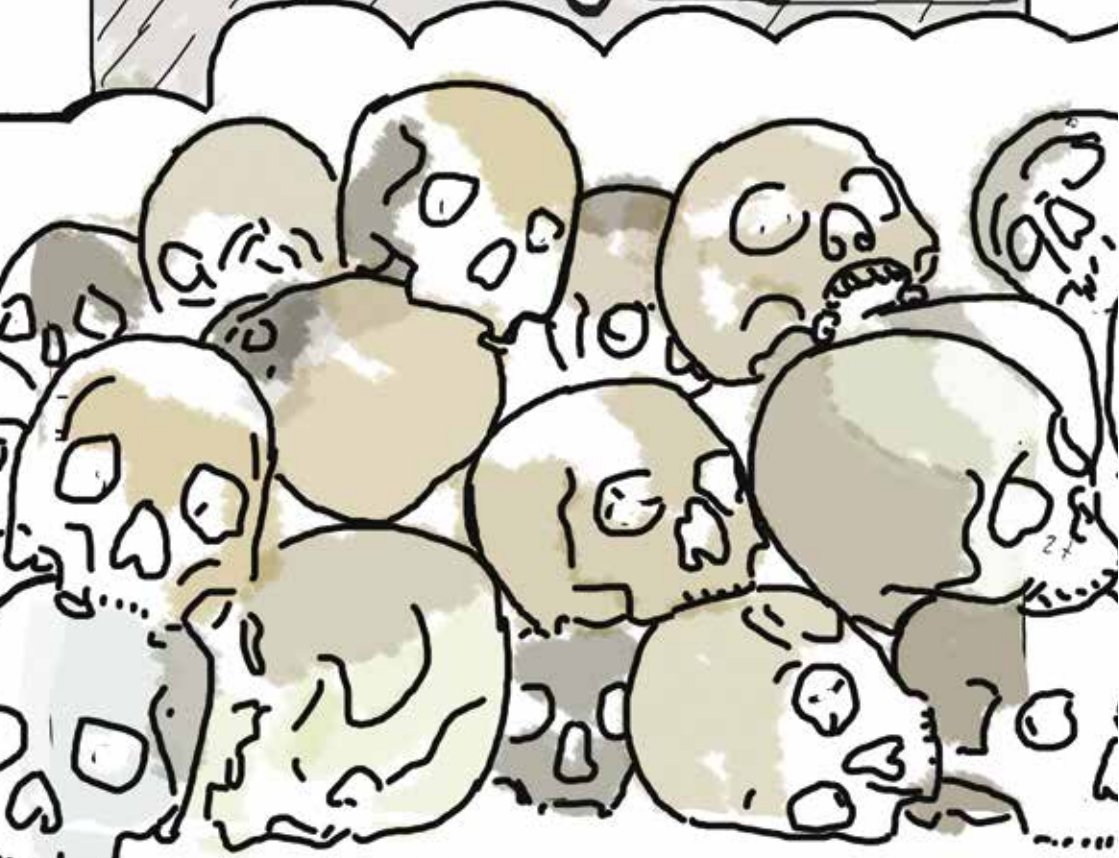

สเรกับสามีทำงานที่เมืองไทย
เป็นใจบ้าง

ก็ดีนะ แต่ยังไม่ส่งเงิน
กลับมาให้เลย พวกเค้ายังไม่
ได้ค่าจ้างกันเลย
6 อาทิตย์แล้ว

แล้วลูกชายเธอล่ะ ฉันได้ยินมาว่า
มีคนงานถูกยิงตายตอนตำรวจ
เข้าบุกจับในพื้นที่ก่อสร้าง

คืนนั้นฉันท่วงจนนอนไม่หลับ
นึกถึงแล้วน่ากลัว เหมือนตอนที่
พล พต เข้ายึดประเทศ
ฉันกลัวเหลือเกิน กลัวจะเป็น
เหมือนแบบนั้น

ลูกชายฉันเอง ไปทำงานยังไม่เคยได้
ค่าจ้างเลย ฉันเข้าใจเธอนะ สองปีแล้ว
เงินสักบาทฉันยังไม่เคยเห็นจากเขาเลย

อ่า... ลูกชายเธอเป็นคนดี เรื่องนั้น
มันไม่จริงหรอก เดี่ยวเขากลับมา
เขาก็เอาเงินมาให้เธอเอง

ฉันอยากให้ลูกแต่งงาน เค้าเคยบอก
ให้หาเมียให้ พอเจอผู้หญิงที่น่ารัก
นิสัยดี เค้าก็ไม่อยู่บ้าน ไปทำงาน
พอลกลับมาบ้าน ก็บอกว่า
ไม่อยากแต่งงานแล้ว

ทุกวันนี้เวลากลับบ้านมา
เค้าแต่งหน้าด้วย แล้วก็ไม่สนใจ
เรื่องแต่งงานอีกเลย

เอ... รู้สึกว่า เจ้าตัวเล็กจะมีไข้

หลานตัวร้อนมาก
ต้องทายาให้กินแล้ว

ฉันไม่มีเงิน...ให้หลานกินยาสมุนไพร
ไปแล้ว แต่อาการก็ไม่ดีขึ้น

เธอต้องไปกู้เงินแล้ว! เด็กต้องไปหาหมอสมัยใหม่นะ

ทำไมเธอไม่ขอกู้เงินจากโครงการเงินกู้
ทำธุรกิจย่อยละ บอกเจ้าหน้าที่ไปว่า
จะเอาเงินไปซื้อไก่เลี้ยงไก่เพิ่ม ... ต้องขยายธุรกิจ
แล้วเธอก็เอาเงินไปใช้หนี้ แบบนี้ง่ายที่สุดแล้ว

แล้วถ้าเจ้าหน้าที่โครงการมาตรวจละ

ให้พวกเค้าไปดูไก่ที่เธอ
เคยเลี้ยงก่อนกู้เงิน บอกเค้าว่า
จะเลี้ยงเพิ่มแล้วจะเอาไปขาย
ในตลาด...

ไป...ไปเอาเงินมาซื้อยา!

แบบนี้มันไม่ดีเลย
แม้แต่หลานสาวคนเดียว
ของฉันยังต้องออกไป
ทำงาน คิดไม่ถึงเลย
สิบปีมาแล้ว

ไม่ต้องห่วงหรอก หลานเธอ
มีลูกชายเธอดูแลอยู่

อีกอย่าง...ฉันกังวลเรื่องเงินกู้จากเจ้าหน้าที่
ถึงเวลาต้องใช้คืน มันก็เยอะอยู่

ถ้าพวกลูกๆ หลานๆไม่ส่งเงินมาให้
แค่ขายผักอย่างเดียว
ยังงั้นก็ไม่พอใช้หนี้

ถ้าเจ้าหน้าที่เขามายึดที่ดินไป
เราก็คงจะไม่เหลืออะไรแล้ว

เธอควรคิดเรื่องไปกู้เงินจาก
โครงการเงินกู้ทำธุรกิจย่อยนะ

วันต่อมา

แม่คะ แม่
เกิดอะไรขึ้น เป็นอะไรคะ

หลานบามา ไม่สบาย แม่ขอโทษ
แม่ให้กินยาแล้ว แม่ขอโทษด้วย

บามาเป็นอะไร แม่

หลานมีไข้ ...หมอบอกว่า
ติดเชื้อไวรัส หมอบอกว่าจะหาย
แต่แม่กลัว

วันต่อมา

โล...พรุ่งนี้เราจะส่งเงินไปให้แม่บ้างได้ไหม แต่จริงๆ เงินเราก็มีไม่เยอะเลย
โดนเจ้านายหักค่าเช่าห้องไปอีก ทั้งๆ ที่ที่แรกก็บอกว่าจะไม่หัก

นั่นละ นายเค่าเปลี่ยนใจตอนที่
เราบอกว่าไม่ให้ญาติเราแยก
ไปทำงานที่ก่อสร้างที่อื่น

ถ้าส่งเงินไปให้แม่ได้ อย่างน้อย
แม่ก็จะได้อาไปซื้อยาและใช้หนี้ได้บ้าง
แม่จะได้หมดหนี้เร็วๆ

เจ้านายคนนี้ก็ดูโอเคอยู่นะ เห็นเค่า
บอกว่าจะช่วยดูญาติเราให้
ถ้าตำรวจเข้ามาตรวจที่ไร่ทำงาน

ใช่ มันเสี่ยง แต่ก็ไม่มีอะไรเหมือน
ตอนเขมรแดง พล พต แม่เองก็รู้ดี
เราถึงเลือกที่จะออกมาทำงานเสี่ยง
แบบนี้เพื่อจะมีชีวิตที่ดีขึ้นใจละ

แต่ว่า...โล มันเสี่ยงเกินไปนะ

เราได้ยินมาว่าตำรวจไทยจะเข้าค้นสถานที่
เจ้านายบอกให้พวกเราหนี

พวกเราเอนตัวอยู่นานแล้ว

พวกเราไม่คิดจะหนีกลับบ้าน
กันบ้างเหรอ...ฉันกลัว

แต่นายยังไม่ได้อำนาจเราเลย
ไม่ได้จ่ายมาสามอาทิตย์แล้วนะ

นายบอกว่ามีดๆ ค่อยกลับ
เข้ามา นายจะคุยกับ
ตำรวจเอง

แปลว่านายจะเอาเงินไปให้ตำรวจ ไม่ให้
มายุ่งกับเรานะอีกหรือเปล่า

เออ...ถ้าเป็นอย่างนั้น
ก็คงหักจากเงินค่าจ้าง
ของเราอีกนะแหละ ฉันว่า

แต่ฉันได้ยินมาว่า นายเป็นคน
โทรบออกตำรวจให้มาจับพวกเรา
จะได้ไม่ต้องจ่ายค่าจ้างเรา

พวกเราหลบเข้าไปที่ที่พักคนงานได้อีกครั้งในตอนกลางคืน

หนูกลัวจริงๆ แม่ เราได้ยินข่าวลือ
ที่น่ากลัวกันมาเยอะเรื่องคนที่ถูกจับ
แล้วต้องไปเจอกับอะไรบ้าง

ดูแลตัวเองดีๆ นะลูก! อย่าออกไปไหนคนเดียว
ยิ่งใจลูกต้องกลับมาบ้านนะ
แม่กลัว เด็กๆ รอลูกอยู่

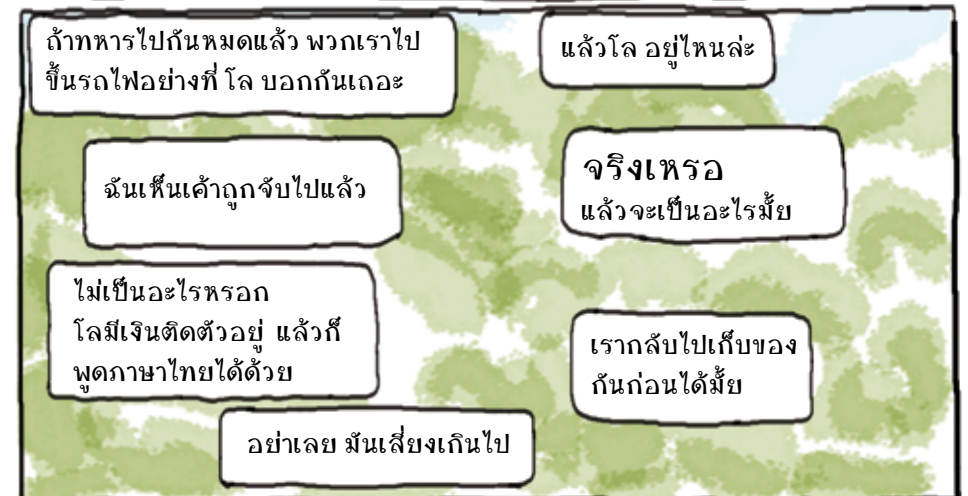

อย่าทำอะไรฉันเลย ฉันไม่เคย
ทำร้ายคิดร้ายกับใคร
ปล่อยฉันไปเถอะ!

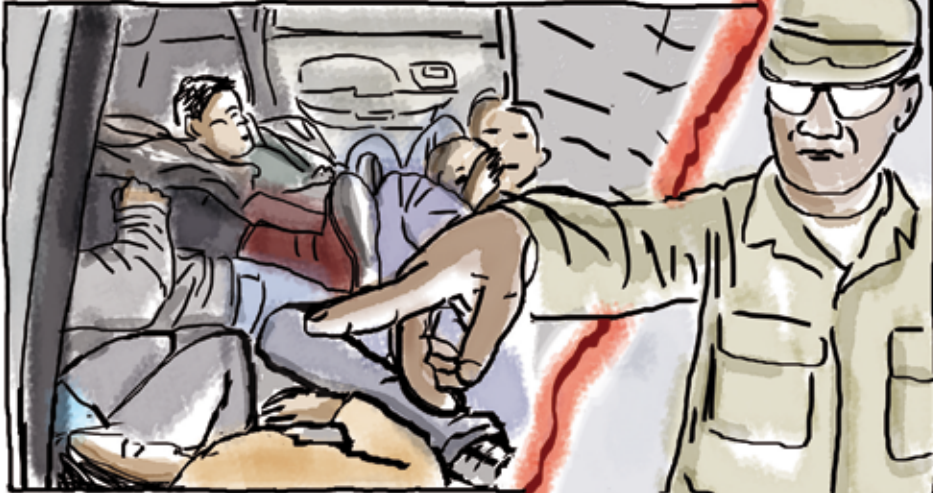
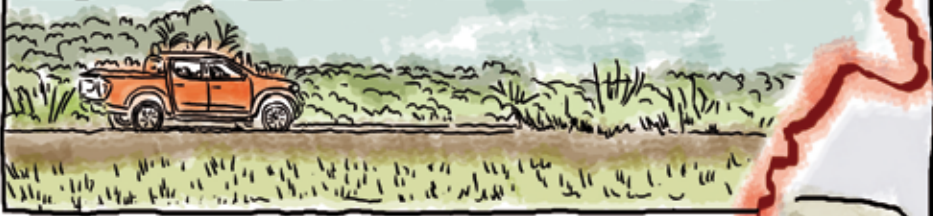
แม่เกิดอะไรขึ้นคะ
ยังเข้ามิดอยู่เลย

แม่กลัว ลูก กลับบ้านเราเถอะ!
มันอันตรายเกินไป กลับบ้านเราเถอะนะ
แม่อยากเจอลูก! เต็มๆ ก็อยากให้ลูก
กลับมา! ที่นั่นมันไม่ปลอดภัย!

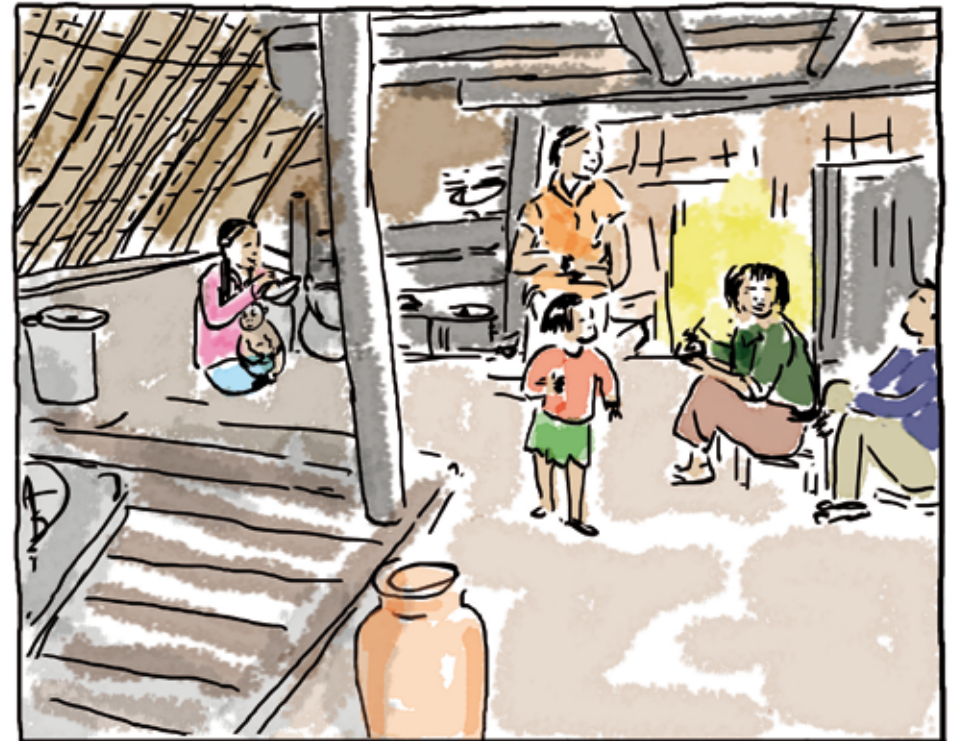

พวกเราขึ้นรถปิคอัพเพื่อเดินทางข้ามชายแดนกลับบ้าน โดยไปตามถนนสายที่ไม่มีใครรู้จัก

รถมันนั่งไม่สบาย แต่เราก็มาถึงกับพวกราวอย่างปลอดภัย
แล้วก็ใกล้จะถึงหมู่บ้านแล้ว

แม่สบายใจจริงๆ เห็นทุกคนอยู่ด้วยกัน

ฉันได้ยินว่านายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้เธอด้วยเหรอ

ใช่ค่ะ แต่มันแพงมากนะ เขาหักเงินค่าจ้างฉัน นายบอกว่า ถ้าพวกเราสามคนกลับไปทำงาน เค้าจะหาทางทำพาสปอร์ตและใบอนุญาตทำงานให้เรา

เพื่อนข้างบ้านบอกฉันว่าให้ทำเรื่องกู้เงินจากโครงการเงินกู้ทำธุรกิจย่อย จะได้เอาเงินมาจ่ายเจ้าหนี้

แล้วเราก็ใช้เงินบางส่วนเป็นค่าเดินทางกลับไปทำงานก็ได้นะ

ที่เหลือเอาไปจ่ายค่าทำพาสปอร์ตทำเอกสารต่างๆ ให้ถูกกฎหมายนะ

เพื่อนฉันขายที่หมดเลย เอาเงินไปทำพาสปอร์ต แล้วทำเรื่องเข้าเมือง ถูกกฎหมาย จะได้ไม่ต้องถูกจับ

แต่สุดท้ายก็โดนหลอก แล้วก็ต้องหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายเหมือนคนอื่น ๆ อยู่ดี

ถ้ามันเป็นแบบนี้ พวกเราต้องถูกส่งตัวกลับแล้วเราจะเอาเงินที่ไหนมาจ่ายให้เจ้าหนี้

ฉันจะไปก็ต่อเมื่อได้ใบอนุญาตทำงาน แต่ถ้าทำเรื่องจากเขมรคงใช้เวลาอีกนานกว่าจะได้

...ถ้าทำเรื่องเอกสารในเมืองไทย นายจ้างจ่ายให้ก่อน แล้วหักเงินจากค่าแรงของเรา มันน่าจะง่ายกว่า

แต่..ผมว่า เงินที่เรามีเอาไปใช้ลงทุนทำกินบนดินเราเอง พวกเราก็มีชีวิตที่ดีขึ้นได้นะ

เราว่า รัฐบาลก็มพูรณ่าจะดูแลพวกเราและช่วยในแต่ละขั้นตอน เรื่องการย้ายถิ่นแรงงานนะ

รายละเอียดโครงการ

ในเดือนพฤษภาคมปี 2557 กองทัพไทยได้การทำรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองประเทศ เดือนมิถุนายนปีเดียวกันรัฐบาลใหม่ออกแถลงการณ์เตือนแรงงานข้ามชาติทุกคนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนในออกจากประเทศไทยหรือไม่เช่นนั้นจะถูกจับกุมและถูกส่งกลับ การประกาศครั้งนี้ส่งผลให้ในช่วงสองสัปดาห์ของเดือนมิถุนายน 2557 จำนวนแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเกือบ 220,000 คนต้องอพยพออกจากประเทศไทย

เราทำงานในหมู่บ้านกัมพูชาใกล้กับชายแดนไทยกัมพูชาตั้งแต่เดือนกันยายนปี 2556 และที่นั่นเรารู้สึกตกใจเมื่อได้ทราบจำนวนครอบครัวที่ส่งสมาชิกในครอบครัวหนึ่งคนหรือมากกว่าไปทำงานเป็นแรงงานข้ามชาติเพื่อเลี้ยงครอบครัวพวกเขา เราได้นำเอาเหตุการณ์ที่เราพบกลับไปคุยกับเพื่อนร่วมงานในประเทศกัมพูชาและที่มหาวิทยาลัยซัสเซ็กซ์ เพื่อที่จะร่วมกันเขียนโครงการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสำรวจการเปลี่ยนแปลงเรื่องการย้ายถิ่นและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวรวมถึงผลที่ได้จากการทำงานย้ายถิ่นเพื่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้เราสนใจประเด็นเรื่องผลกระทบที่มีต่อแรงงานข้ามชาติและครอบครัวในกรณีที่แรงงานข้ามชาติต้องกลับประเทศตนเองโดยไม่สมัครใจ

การดำเนินงานนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งในการแบ่งปันเรื่องราวของแรงงานข้ามชาติและครอบครัวของพวกเขาซึ่งสามารถสื่อให้กับคนในวงกว้างนอกเหนือจากคนในแวดวงวิชาการ เราหวังว่าการดำเนินงานนี้จะช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจความท้าทายและประเด็นต่างๆ ที่แรงงานข้ามชาติต้องเผชิญ และหวังว่าจะกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายและการสร้างความตระหนักของปัญหาเกี่ยวกับรัฐบาล องค์กรต่างๆ ที่ทำงานร่วมกับแรงงานข้ามชาติและประชาชนในวงกว้าง

การวิจัยได้รับการสนับสนุนโดย

Migrating out of Poverty Research Programme Consortium มหาวิทยาลัยซัสเซ็กซ์ ประเทศอังกฤษ

ศูนย์การวิเคราะห์ปัญหาการพัฒนา (Analyzing Development Issues Centre, ADIC) ฟนัมเปญ

Robert Nurick

Migrating out of Poverty Research Programme Consortium มหาวิทยาลัยซัสเซ็กซ์ ประเทศอังกฤษ
และภาควิชาวิทยาศาสตร์สังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย